

Európska dimenzia a životné prostredie vo vzdelávaní

Slovenská republika sa usiluje o členstvo v Európskej únii (EÚ) a v súčasnosti sa pripravuje na rokovanie v rámci 8 kapitol. Jedna z kapitol, ktoré sa budú otvárať v tejto prvej fáze, je aj *Výchova a vzdelávanie*. Spoločné ciele a stratégie štátov EÚ v oblasti vzdelávania odrážajúce spoločný ekonomický vývoj a rovnaké politické princípy sa deklarujú ako odporúčania v rôznych dokumentoch (memorandách, bielych a zelených knihách atď.). Charakteristickým znakom politiky EÚ v tejto oblasti je zvyšovanie kvality vzdelávania. Ako sa uvádza v *Návrhu koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike (2000)*, je to v súčasnosti, žiaľ, skôr naopak. Podmienky vzdelávania v SR, a v dôsledku toho aj jeho kvalita, sa neustále zhoršujú. Výdavky na školstvo a vedu tvoria iba 3,7 % HDP, kým priemer v EÚ je 6 % HDP. Priemerná dĺžka vzdelávania r. 1996 bola v EÚ 17,4 r., kým v SR iba 14,6 r. Dôležitým fenoménom je však aj samotná európska dimenzia vo vzdelávaní, ktorá by sa mala postupne začať presadzovať a uplatňovať aj u nás. Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike, ktorý bol v marči t. r. na verejnej diskusii, považuje európsku dimenziu vo vzdelávaní za jednu z priorít.

Chápanie európskej dimenzie v rámci Európskeho spoločenstva prešlo niekoľkými štádiami (Walterová a kol., 1997). Od r. 1985 sa začala posilňovať myšlienka získať mladých ľudí pre Európu a zdôrazňuje sa ich úloha v konštruovaní novej Európy. Priority sú: výučba cudzích jazykov od útleho veku, výmena mládeže a spoločné programy. Jednotný európsky akt (vstúpil do platnosti 1. 7. 1987) vytvoril legisla-

tívny rámec pre spoločné aktivity vo vzdelávaní a zavádzanie európskej dimenzie sa stalo dôležitou úlohou, v ktorej sa však v plnej miere rešpektovali špecifiká v obsahu a organizácii školstva, jazykové a kultúrne zvláštnosti. Už od r. 1990 sa stali v EÚ programy environmentálnej výchovy prioritou. Maastrichtská zmluva umožňuje EÚ navrhovať spoločné smery aktivít vo vzdelávaní, a hlavne v odbornej príprave. Hlavné ciele, rozpracované v "Zelenej knihe" (1993), rešpektujú širší socioekonomický kontext a globálne zmeny prostredia a vzťahujú sa na rozvoj európskeho občianstva, zvyšovanie kvality vzdelávania a rozšírenie ponuky vzdelávacích príležitostí, ako aj na prípravu mladých ľudí na integráciu do spoločnosti a na prechod do pracovného života. Pri realizácii týchto cieľov sa považuje za dôležité:

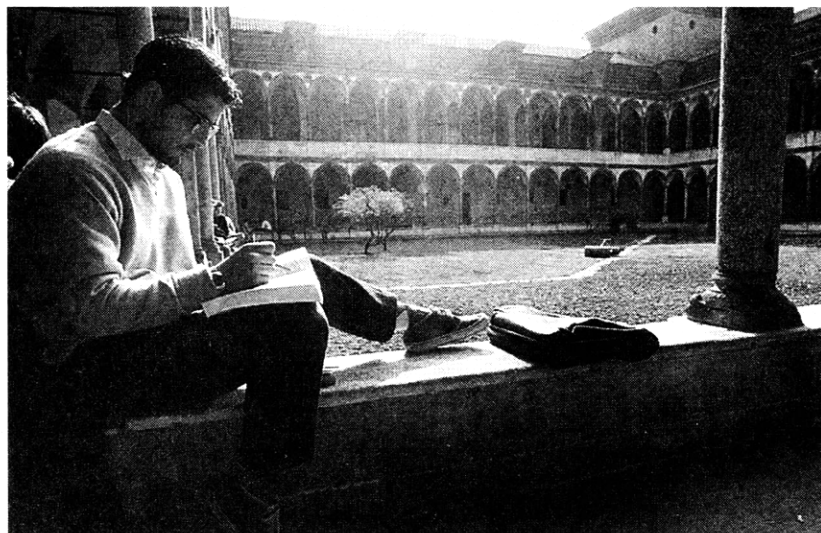
- spolupráca formou mobility a výmeny,
- zavádzanie spoločných prvkov do prípravy a ďalšieho vzdelávania učiteľov,
- jazykové vzdelávanie (s cieľom ovládania viacerých jazykov EÚ),
- dištančné vzdelávanie sprostredkované multimediálnymi systémami,
- podpora inovácie vo výučbe a aplikácia aktívnych metód učenia,
- výmena informácií a skúseností, ktoré prispievajú k väčšej kompatibilitate a vzájomnej inšpirácii.

Jeden z nových zásadných dokumentov EÚ, tzv. *Biela kniha* (1995), je hlbokým prienikom do vzdelávania, v ktorom sa európska dimenzia chápe ako rešpektovanie globálneho trendu rozvoja informačnej spoločnosti, kde má vzdelávanie celoživotný charakter.

V modernom vzdelávaní s európskou dimenziou sa od učiteľa vyžaduje nový prístup. Reviduje sa učiteľská príprava, v ktorej už nejde iba o vedomosti z oddelených oblastí, ale o chápanie vzdelanosti ako celku (o výchovu k občianstvu, etickú výchovu, výchovu k zodpovednosti). Učiteľská príprava a postgraduálne učiteľské štúdium sú touto novou prioritou významne poznačené a do popredia záujmu škôl a ich partnerov sa dostáva príprava vhodných učebných materiálov. Pedagogické centrá, centrá ekologickej výchovy a projektov, ako aj centrá pedagogického výskumu koordinujú svoje snahy vytváraním sietí na národnej a medzinárodnej úrovni. Členské štáty EÚ prijímajú mnohé opatrenia týkajúce sa napr. aj environmentálneho vzdelávania. Medzi opatrenia, ktoré by mali zlepšiť vzdelávanie v oblasti životného prostredia, patrí napríklad grantová podpora a vznik špeciálnych komisií. Formujú sa medzirezortné (rezortné) pracovné skupiny pre implementáciu environmentálneho vzdelávania. Vo väčšine členských štátov (Fínsko, Veľká Británia, Grécko, Švédsko, Francúzsko, Nemecko) sú podpísané rôzne zmluvy a dohody medzi ministerstvami školstva a ministerstvami životného prostredia. Existujú národné plány na vývoj akčnej gramotnosti: *Škola ako strážca životného prostredia* (Francúzsko), *Učíme sa pre život* (Švédsko) a pod. Environmentálne vzdelávanie získava v Európskej únii stále pevnejšiu pozíciu.

Európska dimenzia environmentálnej výchovy sa premieta do cieľov, obsahu a spektra pedagogických prostriedkov v národných programoch jednotlivých štátov. V centre vzdelávacej politiky Rady Európy a EÚ je presvedčenie, že jadrom vzdelávacích cieľov má byť rozvoj ekologickeho vedomia. Vychodiskom je myšlienka trvalo udržateľného rozvoja.

Aj napriek tomu, že Slovensko

dosiahlo najmä v posledných 10 rokoch významný pokrok v tejto oblasti, treba, aby využilo všetky pozitívne skúsenosti s uplatňovaním environmentálneho vzdelávania v európskom kontexte. V tejto sú-

vislosti je dôležité presadiť, aby sa environmentálnej výchove a trvalo udržateľnému rozvoju venovalo v *Koncepcii rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike (2000)* oveľa viac pozornosti.

Kľúčovú úlohu by v tejto oblasti mal mať iniciatívny materiál Ministerstva životného prostredia SR *Environmentálna akadémia – program pre vytvorenie uceleného systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a propagácie*. Mal by nahradiť doteraz platnú Koncepciu environmentálnej výchovy a vzdelávania z r. 1997.

Mária Kozová

Literatúra

Biela kniha, 1995: Príprava asociovaných krajín strednej a východnej Európy na integráciu do vnútorného trhu Únie. JORI-PRESS, Bratislava.

Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike. MŠ SR, 02/2000.

Walterová a kol., 1997: Objevujeme Európu. Kniha pro učitele. Pedagogická fakulta UK Praha a Centrum evropských studií ÚVRS, 218 pp.

Európske informačné strediská a centrá v Slovenskej republike

- *Európske informačné centrum v Slovenskej republike* zriadila Delegácia Európskej komisie v SR a sídli v Bratislave. V centre možno nájsť voľnú ponuku publikácií a vybraných periodík z rôznych inštitúcií Európskej únie (EÚ), je tu možnosť prezentačného štúdia audiovizuálnych a multimediálnych materiálov s tematikou EÚ, sú tu internetové databázy. Tu možno získať kópie vybraných statí z prezentovaných publikácií, partnera na distribúciu informačných materiálov o EÚ i informácie o ďalších informačných zdrojoch.

- *Európske dokumentačné a informačné stredisko, Centrum vedecko-technických informácií SR* bolo zriadené v Slovenskej technickej knižni-

ci v Bratislave. Dokumentačné a informačné stredisko sprístupňuje publikácie získavané na základe udeleného štatútu Európskeho referenčného centra, materiály získané darom z jednotlivých európskych inštitúcií a ďalšie publikácie. Toto stredisko pôsobí aj ako informačné pracovisko pre iniciatívu EUREKA (Európsku výskumnú koordinačnú agentúru) a poskytuje možnosť získavania informácií prostredníctvom internetu.

- *Informačné stredisko pre Európsku úniu* zriadilo Ministerstvo pôdohospodárstva SR s pôsobnosťou pre svoj rezort. Sídli v Ústave vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo v Nitre ako jedno z jeho oddelení. Má aj vysunuté pracovisko

na Ministerstve pôdohospodárstva SR v Bratislave. Stredisko zabezpečuje služby v študijnej oblasti, napr. spracovanie výstupov terminologického charakteru, vydáva vlastné publikácie a mesačník, buduje knižničný fond na prezentačné využitie, vyhotovuje rešerše z databáz na CD ROM-och týkajúcich sa EÚ.

Informácie o problematike EÚ možno získať aj v *Informačnom centre EÚ* v Žiline, v *Národnej agentúre pre rozvoj malého a stredného podnikania* v Bratislave a na univerzitách (napr. Ekonomickej univerzite v Bratislave, na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre je *Informačné centrum Rady Európy a NATO*, na Právnickej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach je *Európske dokumentačné centrum*. *Informačné a dokumentačné centrum* má v Bratislave aj Rada Európy.

Mária Kozová